

Ks. Tomasz Kaczmarek, »*Seges Ecclesiae*«. *Eklezjalny wymiar męczeństwa w nauczaniu św. Augustyna*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2010, ss. 242.

Książka Ks. Tomasza Kaczmarka to opracowanie z zakresu teologii patrystycznej, podejmujące tematykę, która do tej pory w światowej literaturze patrystycznej – mimo licznych przyczynków – nie została jeszcze opracowana. Rozległość i złożoność tematów z zakresu eklezjologii Augustyna, a zwłaszcza wyjątkowo bogaty materiał źródłowy, na ogół zniechęcają, albo wręcz odstraszały autorów od realizowania tego rodzaju projektów. Pogłębione studia nad Augustynem domagają się pewnej dojrzałości teologicznej i szerokiego doświadczenia na polu patrystyki. Podjęcie więc przez Ks. Kaczmarka w swej pracy tak sformułowanego tematu świadczyć może o jego naukowej odwadze, tym bardziej, że opracowanie to dotyczy nauczania Ojca Kościoła, który jest największym teologiem męczeństwa epoki patrystycznej.

Sama tematyka, wybrana i ujęta interesująco, analizowana jest w oparciu o całokształt materiału źródłowego, przy jednoczesnym zwróceniu uwagi na najistotniejsze opracowania przedmiotu z literatury światowej. Jest to rzetelna analiza źródeł odczytywanych w szerokim kontekście myśli teologicznej Augustyna, jak też w kontekście historyczno-kulturowym. Podchodząc do tych analiz, ks. Kaczmarek nie stara się narzucać gotowych założeń. Przedstawiany przez niego obraz zagadnienia wypływa z odczytywanej samodzielnie bazy źródłowej. W tym podejściu widoczne jest konsekwentne w całym opracowaniu dążenie do rzetelnego ukazania bogactwa myśli Augustyna o męczeństwie i jej nieprzemijającej aktualności.

Autor każdej pracy badawczej z zakresu teologii Augustyna z konieczności musi zmierzyć się nie tylko z wyjątkowo obszernym materiałem źródłowym, który według zestawień *Corpus Augustinianum Gissense-2* liczy ponad 5 milionów słów, ale staje również wobec ogromu literatury światowej dotyczącej tegoż Ojca Kościoła (ponad 70 tysięcy ważniejszych opracowań z okresu ostatniego stulecia), jakiej nie posiada żaden inny autor epoki patrystycznej. Należy powiedzieć, że w przypadku ocenianej książki całokształt źródeł został przeanalizowany i przedstawiony w rzeczowej, oryginalnej syntezie. Podobnie została wykorzystana podstawowa obszerna literatura przedmiotu (zestawiona bibliografia liczy w sumie 214 pozycji), ze znaczącą przewagą pozycji obcojęzycznych,

gdyż temat był dotychczas podejmowany w polskich opracowaniach jedynie w bardzo ograniczony sposób i przy okazji omawiania innych kwestii.

Na uwagę zasługuje propozycja wyróżnienia trzech pionów tematycznych, wokół których autor ujął trafnie, jak się wydaje, wszystkie najistotniejsze aspekty męczeństwa w nauczaniu Augustyna. Aby jednak można było przejść do szczegółowego ukazania tematyki eklezjalnego wymiaru męczeństwa, zarysowano najpierw tło eklezjologiczne. Każdy z kolejnych rozdziałów książki posiada odmienny profil, podyktowany jego przedmiotem, dając spojrzenie na męczeństwo pod różnym kątem, co po zestawieniu tak wyselekcjonowanych treści pozwala na uzyskanie obrazu zasadniczych elementów nauki Augustyna w tym zakresie.

Rozdział drugi ukazuje męczeństwo jako egzystencjalne doświadczenie Ludu Bożego w perspektywie historiozofii Augustyna. Tu dostrzec można charakterystyczne dla Biskupa Hippony spojrzenie na czas i przestrzeń męczeństwa.

Następny dział tematyczny analiz, zawarty w trzecim rozdziale, rozpatruje najgłębszy i najważniejszy – chrystologiczny wymiar męczeństwa. Ostatni rozdział natomiast wskazuje na konkretne formy owocowania męczeństwa dla Kościoła. Końcowe podsumowanie koncentruje się nie tyle na streszczeniu wcześniejszych rozdziałów opracowania, ile na uwypukleniu tych zagadnień teologii męczeństwa, które Augustyn w sposób szczególny zgłębia, jak również na wyróżnieniu nowatorskich treści, dzięki którym owa teologia męczeństwa zostaje wzbogacona.

Całość tematyki została zredagowana w sposób przystępny, przejrzystym językiem, na dobrym poziomie pod względem merytorycznym i warsztatowym. Pracę należy uznać za badawczą, naukową w całym tego słowa znaczeniu.

Książka ma nie tylko charakter poznawczy, przybliżając rozumienie złożonych problemów i realiów Kościoła afrykańskiego z czasu Augustyna oraz jego wkład do teologii męczeństwa, ale wydobywa także niezmiennie aktualne treści nauczania tegoż Ojca Kościoła. Jest ważnym przyczynkiem do refleksji teologicznej nad męczeństwem, którego znaczenie we wspólnocie Kościoła nigdy się nie przedawnia.

Ks. Dariusz Zagórski
Wydział Teologiczny
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Toruń